

Ekonomie: věda o rozhodování o využití vzácných výr. zdrojů (VF) a alternativním použitím k výrobě různých statků a služeb a jak lidé rozhodují o rozdělování vyr. komodit mezi různé osoby a skup. ve společnosti (3 problémy: CO vyrábět, JAK vyrábět (technologie), PRO KOHO (rozdělování))

Ekonomická vzácnost: 1. užitečnost, 2. omezenost zdroje => **Ekonomické statky**

Volné statky: volně dostupné v jakémkoliv množství

Výrobní faktory VF: 1. Práce (**L**); 2. Půda (**A**); 3. Kapitál (**K**) a kapitálové statky (stroje, budovy); b) finanční kapitál (akcie, obligace); c) lidský kapitál (investice do člověka); 1+2- primární VF; (4. Nová technologie; 5. Podnikatelství)

Krátké období: nelze volně kombinovat VF, existuje alespoň 1 fixní VF => **Zákon klesajících výnosů:** přidáváme-li další jednotky jednoho VF a množství druhého se nemění (kr. období), klesá dodatečný výstup (mezní produkt) tohoto výr. faktoru : a) od první jednotky; b) od určitého bodu

Dlouhé období: všechny vstupy variabilní; výnosy z rozsahu - a) rostoucí; b) konstantní; c) klesající

Alternativní náklady: výnos nejuvhodnější nerealizované alternativy při použití stejných zdrojů

Rozdělování vyr. komodit: a) zvykový způsob; b) trh; c) příkazový systém

Trh: oblast ekonomiky, ve které dochází k výměně činností mezi jednotlivými ek. subjekty; - dochází ke střetávání nabídky a poptávky a utváření tržní ceny

Díleční trh: nabízen jeden druh zboží ; **Agregátní trh:** všechny druhy zboží

Tržní subjekty: a) domácnosti – tvoří poptávku na trhu výr. a služeb, nabídku na trhu VF; b) firmy – poptávka na trhu VF, nabídka na trhu výr. a služeb; c) stát nabídka i poptávka ve všech trzích; d) zahraníčí

Poptávka: množství statků, které jsou spotřebitelé ochotni koupit za určitou cenu; inverzní vztah; P – nezávisle proměnná; Q_D závisle proměnná; **Faktory ovlivňující poptávku:** změna úrovně důchodu : a) normální statky (nezbytné statky-posun doprava; luxusní statky- větší posun doprava); b) méněcenné statky (posun doleva); změna ceny ostatních druhů statků – substituty, komplementy; subjektivní faktory – móda, očekávání, reklama

Elastičta poptávky: o kolik % se změni Q_D , změni-li se cena o 1 %; $|E_{PD}| < 1$ neelastická (změna ceny o 1% vyvolá změnu množství o méně než 1%); $|E_{PD}| = 1$; jednotková elasticita; $|E_{PD}| > 1$ elastická (změna o více než 1%); **Důchodová elasticita:** o kolik % se změni poptávka, změni-li se důchod o 1%; **Křížová elasticita:** jakým způsobem bude reagovat poptávka na změnu ceny druhých statků – substituty, komplementy

Nabídka: množství statků, které jsou výrobci ochotni prodávat za určitou cenu; P – nezávisle proměnná, S_D – závisle proměnná; **Zákon rostoucí nabídky:** vychází ze zákona klesajících výnosů, pouze při vyšší ceně jsou výrobci schopni vyrobit více jednotek; **Faktory ovlivňující nabídku:** změna cen alternativních výrobků – substituty, komplementy; změna nákladů; státní regulace (clo--), očekávání výrobců, specifické faktory (počasí, zpřísnění norem...); **Elastičta nabídky:** jak citlivě reaguje množství na změnu ceny; $E_{PS} > 1$ – elastická; $E_{PS} < 1$ – neelastická; $E_{PS} = 1$ – jednotková; **Rovnovážná cena:** tržní cena, utváří se podle aktuálního stavu nabídky a poptávky

Chování spotřebitele a formování poptávky: cíl spotřebitele: maximalizace užítku; **Celkový užitek TU:** vyjadřuje celkovou úroveň uspokojení určité potřeby; **Mezní užitek MU:** přírůstkový, dodatečný (o kolik se změni celkový užitek změni-li se spotřeba o 1 jednotku); klesá se stoupající spotřebou (každá další jednotka přináší menší užitek);

Kardinalisté: lze měřit užitek (zpravidla v peněžních jednotkách); **Ordinalisté:** nelze měřit užitek, lze pouze porovnávat užitek; (**Kardinal. verze**) **Rovnováha spotřebitele:** $MU = P$ – spotřebitel v rovnováze; $MU < P$ – omezuje spotřebu; $MU > P$ – zvyšuje svou spotřebu; **Zákon stejných mezních užtků:** spotřebitel nakupuje zboží do té doby, dokud MU z poslední peněžní jednotky, vynaložené na nákup daného statku se rovná MU z poslední peněžní jednotky, která byla vynaložena na nákup ostatních statků; **Odvození křivky poptávky:** pro každou úroveň ceny existuje poptávané množství, které odpovídá rovnováze spotřebitele – křivka poptávky je totožná s křivkou mezního užítku; (**Ordin. verze**) **Rovnováha spotřebitele:** indifferenční analýza – spotřebitel je schopen určit preferenční stupnici;

Indifferenční křivka: soubor kombinací statků, které přinášejí stejný celkový užitek, bez ohledu na rozpočtové omezení; **Indifferenční mapa:** soubor indifferenčních křivek; **Mezní míra substituce MRS:** vyjadřuje kolik 1.statku se musím vzdát, abych získal jednu jednotku 2.statku; **Zákon substituce:** zboží, které je vzácnější má větší relativní hodnotu substituce $MRS = MU_X / MU_Y$; **Linie příjmu BL:** maximálně dostupné kombinace rozdělení důchodu spotřebitele na nákup dvou zboží; $I = P_X X + P_Y Y$; **Rovnováha spotřebitele:** linie rozpočtu musí být tečnou ideferenční křivky; sklon linie rozpočtu=sklon ideferenční křivky; $P_X/P_Y = MU_X/MU_Y$; se změnou ceny statku se pootáčí linie rozpočtu, výsledkem jsou nové body rovnováhy, které tvoří křivku poptávky; **Tržní poptávka:** horizontální součet individuálních křivek poptávky; kromě faktorů ovlivňující individuální poptávku působí na tržní poptávku i velikost trhu;

Chování firmy a formování nabídky: a) **krátké období** je možno měnit množství pouze některých vstupů, ostatní zůstávají konstantní; existuje alespoň jeden fixní VF – zákon klesajících výnosů; b) **dlouhé období** všechny vstupy jsou proměnlivé; výnosy z rozsahu : konstantní (1% změna vstup-1% změna výstup); rostoucí a klesající;

KRÁTKÉ OBDOBÍ: Produkční fee: maximální objem produkce, kterou lze vyrobit danou technologií a danou kombinací VF; $Q=(F_1 \dots F_n)$; **Celkový fyzický produkt TPP:** celkový objem produkce, který byl vyroben určitým množstvím vstupu; **Mezní fyzický produkt MPP:** změna objemu produkce, která byla způsobena změnou vstupu o jednu jednotku $MPP=\Delta TPP/\Delta F$; **Průměrný fyzický produkt APP:** objem produkce, která připadá na jednu jednotku VF $APP=TPP/F$; **Graf MPP:** a) nejprve MPP roste (TPP roste rychleji než množství používaného vstupu); b) poté MPP klesá, ale je kladný (TPP roste pomaleji než množství vstupu); c) MPP záporný (TPP klesá); **Rozlišení nákladů:** **explicitní:** (účetní) náklady v peněžním vyjádření, které firma reálně platí; **implicitní:** alternativní náklady VF ve vlastnictví majitele firmy; **Celkové náklady:** a) **fixní náklady FC** – nemění se s objemem výroby, placeny i při nevyrobě; b) **variabilní náklady VC** – náklady měnící se rozsahem výroby; **Průměrné náklady: $AC=TC/Q$** – náklady na jednotku produkce; **$AC=AFC+AVC$** ; AFC – s rozsahem produkce klesají; AVC – nejprve klesají a poté stoupají; **Mezní náklady: $MC=\Delta TC/\Delta Q$** krátké období, změna pouze VC => $MC=AVC/\Delta Q$; **Tvary křivek nákladů:** křivka TC: „S“; tvar: křivka AC: „U“; křivka MC: tvar dýmky; MC protíná AC a AVC v minimu; **DLOUHÉ OBDOBÍ: Produkční fee:** maximální množství výstupu, které lze vyrobit různou kombinací vstupu $Q=f(K,L)$; **Izokvanta:** kombinace výrobních faktorů, pomocí nichž lze vyrobit stejný objem výstupu, jsou klesající; **Mezní míra technické substituce MRTS:** $MRTS=\Delta K/\Delta L=MPP_L/MPP_K$ – poměr, v němž je možno vzájemně nahrazovat práci kapitálem, aniž by se změnil objem vyráběné produkce (sklon izokvanty); **Izokosta:** linie stejných celkových nákladů (kombinace VF v rámci stejných TC); **Rovnováha výrobce:** spojení izokosty a izokvanty – $P_L/P_K=MPP_L/MPP_K$; z tohoto vztahu vyplývá: **Pravidlo nejnižších nákladů:** $MPP_K/P_K=MPP_L/P_L$; **Odvození křivky nabídky:** analog. jako u indifferenční analýzy, známe cenu i množství, které zadáváme do grafu; tvar křivky závisí na výnosech z rozsahu; **PŘÍJMY:** liší se podle typu konkurence; **Celkové příjmy TR: $TR=PQ$** – celkové množství peněžních jednotek, které firma obdrží za prodané zboží; **Průměrné příjmy AR: $AR=TR/Q=PQ/Q=P$** – příjem za jednu jednotku=cena produktu; AR vyjadřuje vztah mezi cenou a objemem produkce, křivka AR je vždy totožná s křivkou poptávky po produkci jedné firmy; **Mezní příjmy MR: $MR=\Delta TR/\Delta Q$** – změna TR, která byla vyvolána změnou objemu prodeje o jednu jednotku; **ZISK:** rozdíl mezi celkovými příjmy a celkovými náklady $z=TR-TC$; zisk na jednotku produkce: $z/Q=AR-AC$; **Celkový zisk: $z=(AR-AC)Q$** ; **Účetní zisk:** TR-implicitní nákl.; **Čistý ekonomický zisk ČEZ:** ČEZ=účetní zisk-implicitní náklady; **Normální zisk:** ČEZ=0 (v implicitních nákladech jsou zahrnuty výnosy práce podnikatele, alternativní náklady, odměna za podnikatelské riziko...); **ROVNOVÁHA FIRMY:** cíl firmy: maximalizace zisku; $MR>MC$ – objem produkce je nižší než optimální; $MR<MC$ – vyšší než optimální; $MR=MC$ – **Zlaté pravidlo maximalizace zisku**; **ROVNOVÁHA FIRMY V DOKONALÉ KONKURENCI:** charakteristika **dokonale konkurence:** a) mnoho malých firem; b) homogenní produkt; c) není možnost ovlivnit cenu (price taker); d) volný vstup a výstup z odvětví; e) dokonalé informace pro všechny; **Podmínky rovnováhy:** $MR=MC$; vzhledem k dokonalé elastické křivce $d=AR=MR=P$; v tomto případě tedy platí $MC=P$; množina bodů rovnováhy tvoří **křivku nabídky**, ta splývá ale pouze se rostoucí částí křivky MC (od bodu uzavření firmy $P=AVC$); **Bod uzavření firmy:** pouze v krátkém období; firma vyrábí do doby $TR=VC$; **$TR=VC$** – bod uzavření firmy $TR/Q=VC/Q - P=AVC$; $AVC=MC=P$; **Bod zvratu:** pouze v dlouhém období; vyrovnání nákladů s výnosy; $MR=MC=AC=AR$ (maximální zisk=normální zisk); vyplývá z volnosti vstupu do odvětví; **TRŽNÍ ROVNOVÁHA V DOKONALÉ KONK.: Podmínky rovnováhy:** $P=MU$; $P=MC$; $MU=MC$; **Rovnováha a efektivnost:** $MU>MC$ (vyrobena málo statku, neefektivní); $MU>MC=P$ **nerovnováha spotřebitele** (může zvýšit svůj užitek zvýšením spotřeby); $MU=P>MC$ **nerovnováha spotřebitele** (může zvýšit zisk zvýšením výroby); $MU<MC$ (vyrobena mnoho statku, neefektivní); $MU<MC=P$ **nerovnováha spotřebitele** (může zvýšit užitek poklesem spotřeby); $MU=P<MC$ **nerovnováha firmy** (může zvýšit zisk poklesem výroby); **Výhody ze směny: přebytek spotřebitele** (kardinal. verze) – rozdíl mezi TU a peněžní částkou zaplacenou; **přebytek výrobce:** rozdíl mezi cenou a MC předchozích jednotek zboží; **Faktory ovlivňující rovnováhu na trhu: teorem pavučiny** – uvažujeme časovou prodlevu mezi reakcí nabídky na poptávku; sklon D < sklon S – **konvergující** pavučina (obnova rovnováhy); sklon S > sklon D – **divergující** pavučina (neustále se prohlubuje rozdíl); sklon D = sklon S – **stabilní** pavučina